Hamzadere Bölgesi
Kalkınma Gündemi
Strateji ve Yol Haritası

Cilt 1: Rapor Özeti

tepav

Aralık 2015

Önsöz

Değerli Enez, İpsala ve Keşan sakinleri,

Öncelikle çalışmaya ilgilinizden ötürü size teşekkür ediyorum. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) için bu çalışma ayrı bir öneme sahiptir.

Yaklaşık on iki yıllık bir geçmişe sahip TEPAV, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin desteğiyle kurulduğu günden bu yana Türkiye'de ekonomi politikalarının bilgi içeriğinin artması için araştırmalar yapıyor. Çalışmalarımızın odağında Türkiye'nin daha hızlı, daha kapsayıcı ve daha sürdürülebilir biçimde büyüyebilmesine katkı sunmak için politika önerileri geliştirmek yer alıyor.

Bugüne kadar farklı kurumlarla ulusal, bölgesel ve sektörel düzeyde çalışmalar yürüttük. Okumakta olduğunuz bu raporu hazırlarken ilk defa birkaç ilçeden oluşan bir alt bölgenin rekabet gücü stratejisi üzerine çalıştık. Aynı ekonomik coğrafya içerisinde yer alan Enez, İpsala ve Keşan ilçelerinden oluşan bu bölge, Hamzadere Barajı Projesi'yle ortak bir geleceğe adım atmış görünüyor. Bu doğrultuda söz konusu ilçeleri kendilerine has özelliklerini de göz önünde bulundurarak, bütüncül bir yapıda ele almamız gerektiğine karar verdik.

Üç ciltlik **Hamzadere Bölgesi Kalkınma Gündemi Strateji ve Yol Haritası** çalışmasında bölgedeki mevcut durum tespitinin yanı sıra, ekonomik ve sosyal fırsatlar ve bu fırsatların değerlendirilmesini sağlayacak projeleri somut biçimde sunulmaktadır. Bu yönüyle çalışmanın diğer ilçelerde gerçekleştirilecek rekabet gücü çalışmalarına örnek olmasını temenni ediyorum. Zira ülkemizin orta gelir tuzağından çıkış sürecinde 970 ilçemizin her birindeki fırsatların değerlendirildiği topyekun bir kalkınma sürecine ihtiyaç duymaktayız. Geçtiğimiz yüzyıl bunu Ankara'dan beklemenin pek gerçekçi olmadığını ortaya koydu. Bu nedenle her ilçenin kendi fırsatlarını ortaya koyan projeleri hazırlaması gerekiyor.

Bu ihtiyacın karşılanması için, TEPAV'dan araştırma desteği talep eden Trakya Kalkınma Ajansı, Keşan Sanayi ve Ticaret Odası, Keşan Ticaret Borsası, İpsala Borsası ve Hamzadere Sulama Birliği'ni hem tebrik ediyor hem de onlara çalışmanın finansmanına yaptıkları katkılardan dolayı teşekkür ediyorum.

Ayrıca, çalışmanın kurgulanıp hayata geçirilmesinde büyük emekleri olan TEPAV Tarım Araştırmaları Enstitüsü Direktörü Sayın Necdet Budak'a şükranlarımı sunuyorum. Sayın Budak'ın katkılarıyla yereldeki dinamikler ile avantaj ve dezavantajları anlama sürecimiz çok daha hızlı ve etkin oldu.

Artık bundan sonra Enez, İpsala ve Keşanlılara büyük bir görev düşüyor. Bu raporda sunduğumuz çerçeve, Hamzadere Bölgesi'nin geleceğini değiştirmek için sadece bir başlangıçtır. Yol haritasında önerdiğimiz çalışma grupları biran önce kurulup, projelerin hayata geçirilmesi gerekiyor. Bu kapsamda hem projelerin hayata için gerekli adımların atılması hem de sürecin izlenmesi lazım.

Hamzadere Bölgesi'nin bu raporda yer alan projelerin hayata geçirilmesiyle daha iyi bir geleceğin inşasına başlamasını ve çalışmanın diğer ilçelerdeki rekabet gücü stratejileri için bir örnek olmasını diliyorum.

Güven SAK
TEPAV İcra Direktörü

Rapor Özeti

Tarım
Sosyal Bütünleşme
Ticaret
Sanayi
Kentsel Yaşam Kalitesi
Girişimcilik ve Yenilikçilik
Turizm

Hamzadere Kalkınma Gündemi Strateji ve Yol Haritası Neden Önemli?

TEPAV Ekibi olarak Hamzadere Bölgesi için kalkınma gündemi, stratejik plan ve yol haritasından oluşan bu raporu hazırladık. Peki bunu neden yaptık?

Yerel kalkınma stratejilerinin orta gelir tuzağından çıkmak adına ülke kalkınmasında giderek daha fazla önem kazanmaya başlaması, TEPAV'ın Uzunköprü ile başlayan Keşan, İpsala, Enez ilçeleri ve Saroz Körfezi'ni kapsayan Hamzadere Bölgesi ile devam eden ilerde ise Edirne ili için sürecek olan yerel kalkınma çalışmalarına başlamasına sebep oldu. Bu çalışma bütün ülke çapında yapılacak olan yerel kalkınma projelerinin bir başlangıcı olarak düşünülebilir.

Bu çerçeve içinde dördü temel ve üçü yatay olmak üzere toplam yedi gelişme ekseninde Hamzadere Bölgesi'nin önemli sektörlerinin analizi ve bu sektörleri geliştirme stratejilerini içeren bir bir de yol haritası yer alıyor.

Nasıl bir süreç yürüttük?

Beş aylık bir araştırma ve katılımcı bir hazırlık sürecinin ardından bu rapor ortaya çıktı.

Önce Hamzadere'nin tarihini ve mevcut durumunu anlamaya çalıştık. Bunun için ilçe, il, bölge, ulusal ve uluslararası düzeyde verileri analiz ettik. Paydaşlarla ve uzmanlarla yüz yüze görüşmeler ve odak grup toplantıları yaptık. Yüz yüze yaklaşık otuz görüşme gerçekleştirdik. Odak grup toplantılarına ise yüzün üzerinde katılım oldu. Bu safhadan sonra saha çalışmamızı araştırma, veri toplama ve analizlerden oluşan bir diğer safhaya taşıdık.
İncelediğimiz bütün bölgelerin başarılı bulduğumuz stratejilerini ayıklayarak Hamzadere'ye fayda sağlayabilecek olanları tespit ettik.

Tüm bu bulguların ışığında yol haritamızı ortaya çıkardık. 10 Aralık 2014'te Keşan'da yaklaşık 450 kişinin aktif katılımıyla Hamzadere Kalkınma Çalıştayı'nı yaptık ve paydaşlarla bulgularımızı TEPAV'ın geliştirdiği "müzakereli tercih" yöntemiyle değerlendirdik.

Rapor İçeriği

Hamzadere Kalkınma Gündemi Strateji ve Yol Haritası 3 ciltten oluşmaktadır.

Birinci ciltte, rapor kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar, mevcut durum ve eğilimlere ilişkin tespitler ile ihtiyaç ve potansiyeller doğrultusunda ortaya çıkan yol haritası ve eylem önerilerine ilişkin temel bilgilerin sunulduğu **"Rapor Özeti"** kısmı yer almaktadır.

İkinci ciltte ise Hamzadere'nin mevcut durum analizi ve geleceğe ilişkin öngörüleri; tarım, hizmetler ve ticaret, sanayi ve turizm temel gelişme eksenleri ile girişimcilik ve yenilikçilik, kentsel yaşam kalitesi ve sosyal bütünleşme yatay gelişme eksenlerindeki mevcut yapı ve eğilimleri incelenmektedir. Bu cilt, **"Mevcut Durum ve Eğilimler"** kısmını oluşturmaktadır.

Raporun 3. cildinde ise Hamzadere'deki mevcut durum, eğilimler, paydaş görüşleri, ihtiyaç ve potansiyellere ilişkin yapılan değerlendirmeler doğrultusunda Hamzadere'nin kalkınması için gerekli eylem önerilerinin yer aldığı **"Yol Haritası ve Eylem Önerileri"** kısmı yer almaktadır. Bu kısımdaki projeler yönetişim projeleri, sektör projeleri, yatay eksenlere ilişkin projeler ve dönüşüm projeleri olarak 4 kısımda ele alınmıştır.

Rapor Kapsamı

Hamzadere Kalkınma Gündemi Strateji ve Yol Haritası, Edirne'nin Enez, Keşan ve İpsala ilçelerinde önümüzdeki 10 yıllık süreçteki kalkınmayı hızlandıracak faaliyetleri belirlemeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

Hamzadere Kalkınma Gündemi Raporu'nun coğrafi kapsamı, Hamzadere Sulama Birliği'nin de kapsamı olan Enez, Keşan ve İpsala ilçeleri ile Saros Körfezi göz önüne alınarak belirlenmiş; yapılan çalışmalarda bu üç ilçeye ve Saros Körfezi'ne odaklanılmıştır. Çalışma kapsamında yapılan değerlendirmelerde önümüzdeki 10 yıllık süreçteki beklentiler ve ihtiyaçlar göz önüne alınarak eylem önerileri oluşturulmuştur.

Peki Hamzadere halkı ne düşünüyor?

Hamzadere halkının kendi bölgelerinin gelecekleri hakkında ne düşündüğünü tespit etmek amacı ile 10 Aralık 2014'te Keşan'da yaklaşık 450 kişinin aktif katılımıyla Hamzadere Kalkınma Çalıştayı'nı gerçekleştirdik. %78'i erkeklerden ve %22'si kadınlardan oluşan çalıştay katılımcıların içinde ilk okul, lise ve dengi okul ve yüksek okul mezunlarının her birinin oranı yaklaşık %25 civarında ve birbirine çok yakındı. %54'ü Keşan'da, %26'sı İpsala'da, %14'ü Enez'de ve geri kalanı Hamzadere dışında ikamet eden katılımcılardan oluşan kanaat önderleri ve paydaşlar ile Hamzadere yaşayan vatandaşların bir araya gelmesi ile bütün Hamzadere halkının kendi bölgeleri ile ilgili söz söylediği bir tartışma ortamı oluşturduk.

Hamzadere Kalkınma Çalıştayı'nda anlık oylama sistemini kullandık. Gerçekleştirilen bu kalkınma çalıştayında her katılımcı, hem kendilerine verilen kumandalarla sorulara cevap verdi, hem de masalarda tartışmalar içinde yer aldı. Masalarda yürütülen bu tartışmaların notları da tutularak çalıştay katılımcılarının tüm görüşlerinin kayıt altına alınması amaçlandı. Bu masa notlarından rapor hazırlama sürecinde önemli ölçüde faydalanıldı. Benzer bir çalışmayı Uzunköprü'de daha önce gerçekleştirdiğimiz için verilen katılımcıların cevaplarını karşılaştırma imkanımız da oldu.

Sorulan soruları ve cevaplarını anında ekranlara yansıtarak Hamzaderelilerin görüşülen konular üzerindeki düşüncelerini eş zamanlı olarak görebilmelerini sağladık. Bu sayede tartışmalar daha sağlam bir temele oturarak devam etti.

Raporumuzun geri kalanında analizlerimizin yanında çalıştay katılımcılarının görüşlerine de yer vereceğiz

I. CİLT

Rapor Özeti

Hamzadere Kalkınma Gündemi Strateji ve Yol Haritası'nın birinci cildini oluşturan bu bölümde yürütülen çalışmanın önemi ve nasıl bir analiz sürecinden sonra ortaya çıktığı ile ile ilgili kısa bilgi verilmektedir. Hazırlanılan raporun içeriği ve kapsamından kısaca bahsedildikten sonra 10 Aralık 2010'da Keşan'da gerçekleştirilen Hamzadere Kalkınma Çalıştayı'nın ayrıntılarına değinilmektedir. Rapor özetinin en sonunda ise birinci, ikinci ve üçüncü ciltlerin içerikleri ile ilgili kısa özetlere ve saptamalara yer verilmektedir.

Hamzadere Kalkınma Gündemi Strateji ve Yol Haritası oluşturulurken 4 sektörel gelişme ekseni ile bu 4 sektörü birbirine bağlayan 3 yatay gelişme ekseninde değerlendirmeler yaptık.

II. CİLT

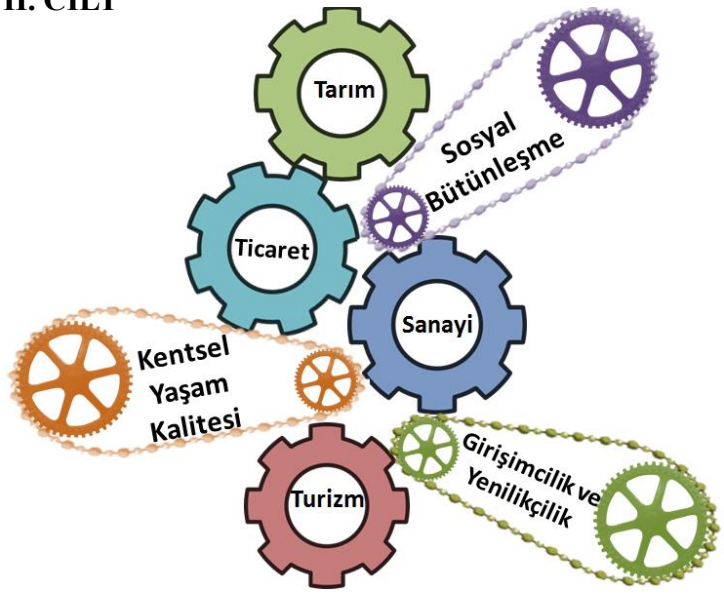

Çalışmanın 2. cildinde yer alan mevcut durum ve eğilimler ortaya koyulurken Hamzadere ekonomik ve sosyal yaşamı bir makine gibi ele alınarak analiz edilmiştir.

Tarım, ticaret, sanayi, turizm gibi sektörler ekonominin bel kemiğini oluşturur. Ayrı ayrı hepsinin istihdam sağlama, döviz kaynağı olma, ihracat imkanı oluşturma gibi katkıları vardır. Fakat bu sektörlerin aralarındaki ilişkileri görmezden gelerek her birini ayrı ayrı değerlendirmek mümkün değildir.

Raporda bu dört sektörü temel alarak incelerken bu sektörleri birbirine bağlayan çarkları da ekledik. Çünkü tarım, hizmetler ve ticaret, sanayi ve turizm sektörlerinin birbiriyle işbirliği ve bütünlük içinde gelişimi için onları bir arada tutacak yatay alanlar, yani bağlayıcı çarklar bulunmaktadır. Kentsel yaşam kalitesinin, sosyal bütünleşmenin, girişimcilik ve yenilikçiliğin olmadığı bir ortamda ekonominin başat (öne çıkan) sektörlerinden tam verim almak mümkün değildir. Örneğin; kentsel yaşam kalitesi, turizm sektörüne can verirken, girişimcilik ve yenilikçiliğin gelişmiş olduğu bir bölgenin sanayisi ve dolayısıyla ticareti de gelişecektir.

Hamzadere için bu çarkların birbirlerini tetikleyerek dönmesinin sağlanması, bölgenin ekonomik potansiyelinin azami ölçüde değerlendirilmesi için önemlidir. Hamzadere'de gerçekleşmesi istenen kapsayıcı büyümenin önemli bir kısmı da bütün bu sektörlerin bir arada uyumla işlemesi, çarkların bütün dişlerinin sorunsuzca dönmesi sayesinde olabilir.

Bu dört sektörde de Hamzadere, potansiyelinin altında bir performans sergiliyor. Stratejileri oluştururken bu performans açığını tespit etmeye ve hangi öncelikli alanlarda adım atılabileceğini ortaya koymaya çalıştık. Yol haritasında ise bu performans açığını kapatmak için atılması gereken somut adımları belirledik.

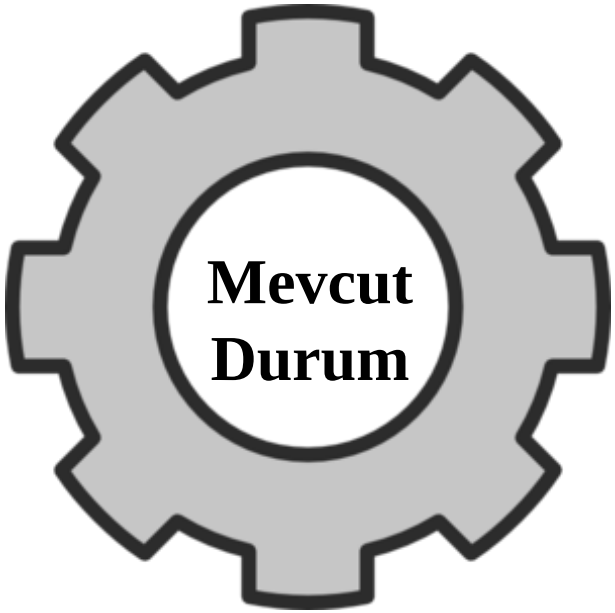

2. ciltteki değerlendirmeler doğrultusunda, Antik Çağlardan günümüze Hamzadere Bölgesi'nin önemli bir ticaret merkezi ve kavşak noktası olduğunu görüyoruz. Keşan'ın geçmişte kavşak noktasında olmasının bölgeye olumlu etkileri vardır. Ancak bu kavşak olma özelliği son yıllarda giderek kaybolmuş durumdadır. Bu da bölgenin, ülke genelindeki öneminin giderek azalmasına ve ülke geneline kıyasla küçülmesine neden olmaktadır.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın 1982'deki kademelenme çalışmasında Keşan, Enez ve İpsala üç ilçeden meydana gelen bir ekonomik alan olarak planlamaya alınmıştır. Bu da Hamzadere Barajı'nın sulama alanı içinde kalan günümüz Hamzadere bölgesine tekabül etmektedir.

Hamzadere bölgesindeki mevcut durum ve temel eğilimler göz önüne alındığında, bölgenin nüfus ve ekonomi alanlarında ülke genelindeki paylarının giderek azaldığı, bölge içerisinde gelişmişlik farklılıklarının olduğu görülmektedir.

Eğitim, Türkiye geneline göre iyi olmasına rağmen iyi eğitim alan gençler bölgeyi terk etmektedirler. İş olanakları ve istihdam ise belli başlı sektörler üzerine yoğunlaşmakta ve bu nedenle banka kredilerinde de bu sektörlere daha fazla talep olmaktadır.

Sonuç olarak; mevcut durum analizi kısmında Hamzadere'nin yıllara ve kendisine benzer diğer bölgelere göre demografik, ekonomik ve sosyal göstergeleri incelenerek Hamzadere'nin şu anki durumunu ortaya koymaya çalışılmıştır.

Geleceğe Doğru bölümünde TR22 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı ve Edirne İl Çevre Düzeni Planı çerçevesinde 2023'te Edirne ve Hamzadere'yi oluşturan Keşan, Enez ve İpsala ilçelerinin sektörel dağılımı incelenmiştir.

Bu dağılımda sektörlerin ekonomiden aldığı payda mevcut durumdakine göre büyük bir dönüşüm görülmemesine rağmen sorduğumuz sorularda Hamzadereliler her sektörün eşit pay aldığı bir ekonomi hayal ediyorlar.

Yine bu bölümde Hamzaderelilerin bölgelerindeki gelişimi tanımlamalarını istedik; AB üyeliğine nasıl baktıklarını sorduk ve bütün bu sorulara Hamzaderelilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda ekonomik ve sosyal hayatın bel kemiği sektörleri tek tek incelemeye koyulduk.

II. CİLT

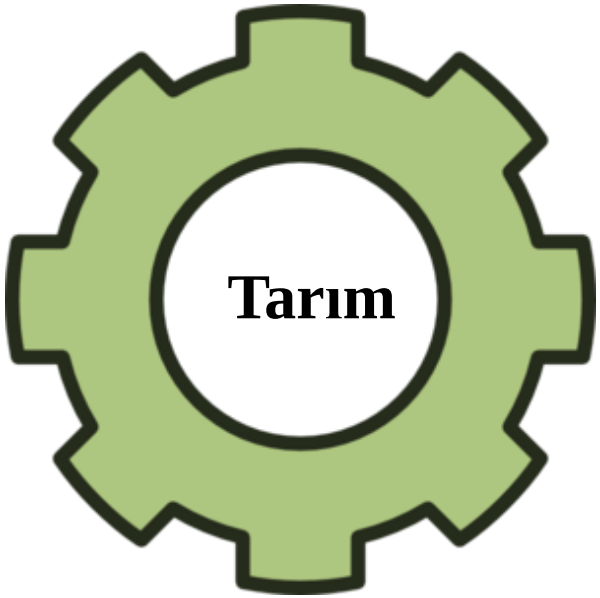

Hamzadere ekonomisi çoğunlukla tarıma dayalı bir bölge. Fakat hiçbir bölgenin tarımı dünya ve ülke yönelimlerinden ayrı olarak incelenemez. Dolayısıyla tarım bölümünün başında dünyada ve Türkiye'de tarım sektörünün ne gibi gelişmeler içinde olduğunu saptadık. Hamzadere'ye baktığımızda ise tarımın ekonomideki öneminin sürekli arttığını gözlemledik.

Tarım bölümünde, Hamzaderelilerin geleneksel yöntemler ve belli başlı bazı ürünler üzerinde yoğunlaşmalarına bağlı olarak tarım ürünleri ticaretinin dar bir çaptaki pazarlarla sınırlı kaldığını tespit ettik. Çalıştaydaki sorulara verilen cevaplardan üretim süresince belirli ürünlere saplanıldığını, alternatif ürünlere çok da sıcak bakılmadığını gördük.

Sonuç olarak; Hamzadere'nin dünyada ve Türkiye'deki tarım sektörü gelişmelerine ayak uydurması gerektiğini, bunun gerçekleşmemesi halinde dar bir çerçevede ihracata yönelik olmayan bir tarımsal üretime mahkum kalacağını söylemek mümkündür.

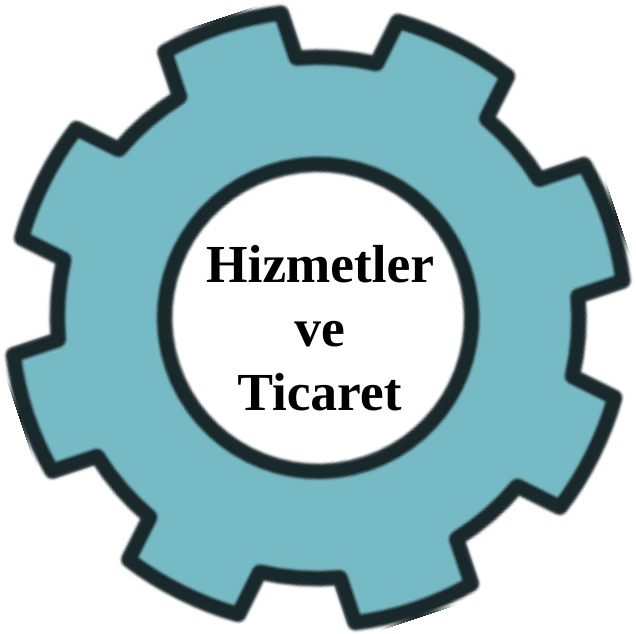

Dünyada ve Türkiye'de hizmetler sektörü ekonomideki payı giderek artan önemli bir sektördür. Bölgede hizmet kalitesinin artırılması, ticaret ve turizm gibi diğer alanları da doğrudan etkiler.

Hamzadere'de yapılan saha çalışmaları ve çalıştay sonrasında hizmetler ve ticaret sektörünün gelişmişlik düzeyinin sınırlı düzeyde kaldığı gözlemlenmiştir.

Analizler sonucu sadece Hamzadere'nin değil, Edirne'nin de iç ticaretinin çok uzaklara erişemediği ve genellikle çevre illerle alım satım ilişkisi içine girdiği tespit edilmiştir.

Bunun yanında hizmetler ve ticarette kent modernleşmesinin ayrı bir yeri vardır. Hamzadere'de kent merkezlerinin bu modernleşmeye katkı koyacak şekilde yeniden dizayn edilme ihtiyacı mevcuttur. Bölge esnafı ancak bu şekilde verimini artırabilir.

Son olarak yerel ekonomi mantığının benimsenmesi, harcamaların yerelde yapılması bölge ekonomisi için oldukça mühimdir.

Hamzadere'de kalkınmaya katkı sağlaması beklenen hizmetler ticaret sektörleri bütün bu önemli noktalar çerçevesinde incelenmiştir.

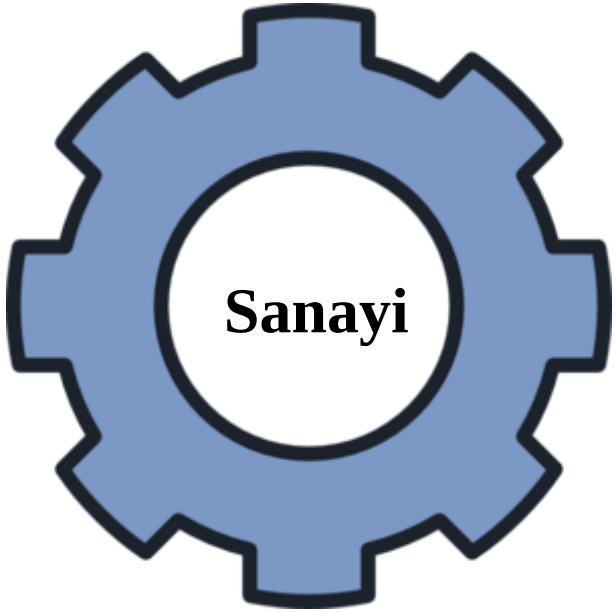

Sanayi, Hamzadere'nin en tarım ile birlikte en çok geliştirebileceği ikinci sektördür. Bunun yöntemi, tarımdan elde ettiği ürünleri yenilikçi ve yaratıcı yöntemler ile dış dünyaya pazarlamaktan geçmektedir.

Sanayi kısmının başında sektöre genel bir bakış ile Hamzadere'de sanayinin mevcut durumu incelenmiştir. Çalıştay ve birebir görüşmelerden Hamzadere halkının bölgede nasıl bir sanayi arzu ettiğine ilişkin görüşleri tespit edilmiştir.

Hamzaderelilere tarıma dayalı sanayilerini geliştirmeleri ve bu endüstriyel ürünleri pazarlamalarında mutlaka göz önüne almaları gerektiğini düşündüğümüz beş iş modeli sunulmuştur. Sanayinin bu beş iş modeli çerçevesinde ele alınması Hamzadere için son derece önemlidir.

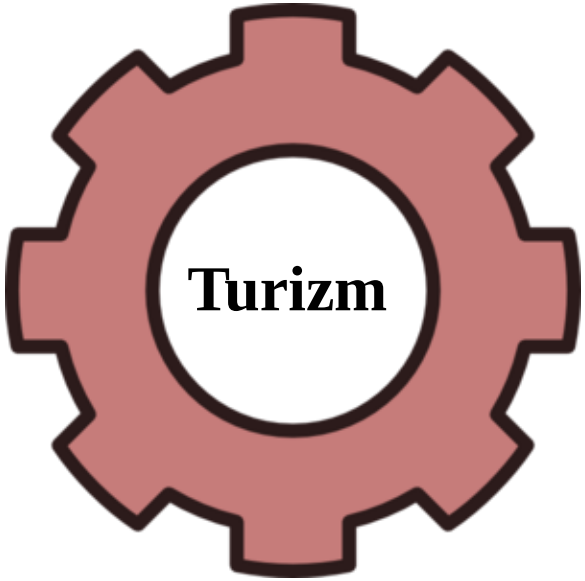

Hamzadere'de turizmin gelişme eksenleri dünyadaki ve Türkiye'deki gelişmelerden ayrı değerlendirilemez. Bu nedenle Hamzadere'de turizm ekseninde kalkınmayı incelerken günümüzde turizm sektöründe hizmet sunanlar ve hizmet talep edenlerin tespiti bu nedenle çalışmamızda önemli yer tutmaktadır.

Hamzadere'de tarih ve deniz turizminin öne çıkması gerektiği hem çalıştaya katılanlardan hem de yaptığımız analizlerden yola çıkarak belirlenen bir stratejidir.

Ne yazık ki, Hamzadere turizm sektöründe de bazı zorluklarla karşı karşıyadır. Bunların başında sürdürülebilirlik problemi gelmektedir. Hamzadere'de turizmin sürdürülebilirliğini garanti altına almak adına Trakya 2014-2023 Bölge Planı'nda da bahsi geçen Güney Trakya Turizm Koridoru oluşturma planından faydalanılması gerekmektedir.

Hamzadere'yi oluşturan ilçelerin dünyadaki diğer benzer bölgelerle kıyaslanması turizm bölümünün son kısımlarını oluşturmakla birlikte, Hamzadere turizmini geliştirmek için kendine nereleri örnek almalıdır sorusuna da cevap teşkil etmektedir.

II. CİLT

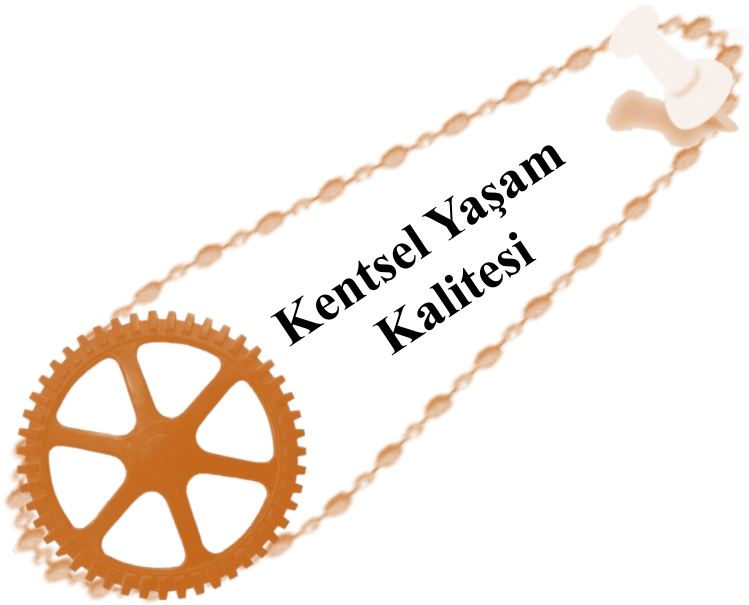

Bir şehrin veya bölgenin nitelikli insan kaynağı çekmesinde en büyük etkenlerden biri o yerin kentsel yaşam kalitesinin güçlü olmasıdır.

Hamzadere'de kentsel yaşama dair en büyük sorunu, bölgenin hala doğalgaza geçmemiş olmasından kaynaklanan hava kirliliği oluşturmaktadır. Bu konuda adım atılması kentsel yaşamı güzelleştirmenin en öneli adımı olarak görülebilir.

Bunun yanında kent merkezini güçlendirme, trafikten arındırma, yaya yollarını, bisiklet yollarını ve caddeleri genişletme yöntemleri ile kent merkezlerinin canlandırılması bir başka gerekli eylem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Trafik sorununa çözüm getirilmesi için Hamzadere'deki toplu taşımanın geliştirilmesi, engelli taşımacılığı; kent hayatının güzelleşmesi için park bahçe ve oyun alanlarının artırılması gibi çözümler kentsel yaşam kalitesi kısmında geniş boyutları ile ele alınmaktadır.

Dünyada ekonomik gelişmeler takip edildiğinde, teknolojik gelişmelerin, yaratıcılığın ve girişimci-yenilikçi fikirlerin çok fazla yer kapladığı bir ekonomik düzen gözlemlenebilir.

Artık fikirsel üretkenlik reel üretkenlikle yarışır hale gelmiş ve hatta önüne geçmiştir. Girişimcilik, büyümenin olmazsa olmazlarındandır.

Hamzadere'de değerli iş modeller bulunmaktadır. Bu modellerin çoğaltılarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bölgenin konumu itibariyle özellikle ticarette geliştirilebilecek daha girişimci yöntemler açısından büyük potansiyeli bulunmaktadır. Bu potansiyelin farkında olunup üzerine gidilmesi gerekmektedir.

Girişimcilik ve yenilikçilik bölümünde özellikle çok önemli olduğunu düşündüğümüz bilgi ekonomisi ile birlikte yukarıdaki diğer faktörler ve Hamzadere'nin bu konudaki durumu hakkında bilgiler verdik.

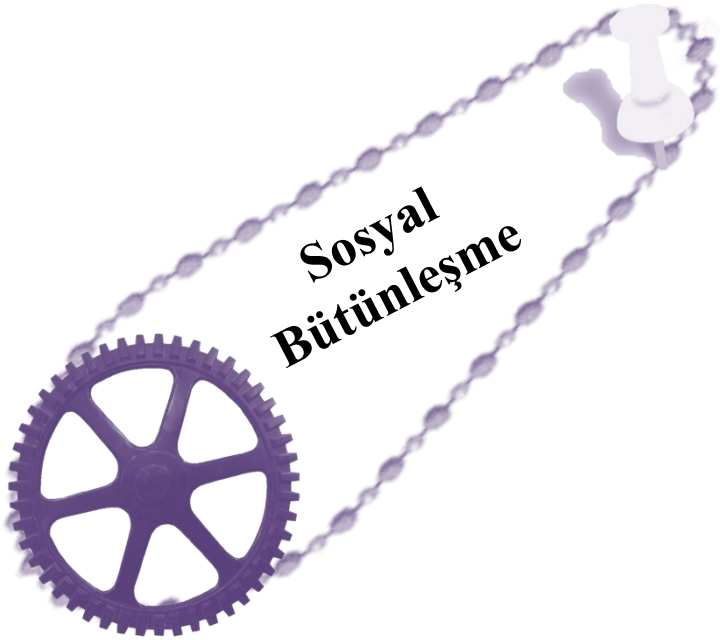

Hamzadere, konumu itibarıyla içinde birçok farklı kültürü bir arada bulunduran bir bölgedir. O bölgenin yerlileri ile birlikte yurt içinden göç edenler, farklı etnik kökenden bireyler, gençler yaşlılar, kadınlar, erkekler, engelliler Hamzadere'nin sosyal desenini oluşturmaktadır. Özellikle dezavantajlı grupların toplumla kaynaşması sosyal sermayenin gelişmesi için çok önemlidir.

Sosyal bütünleşme ekseninde mevcut sosyal ve ekonomik yaşamın bu grupları içermede yetersiz olduğu kanısına varılmış Hamzadere'de, değişik grupların sosyal ve ekonomik hayata nasıl katkı koyabileceği üzerine kafa yorulmuştur.

Her farklı grubun kendi kültürel özelliklerini ön plana çıkarabileceği ve farklılıklardan zenginlikler yaratılabileceği bir gerçektir. Yatay eksenlerin sonuncusunu oluşturan sosyal bütünleşme bölümünde bu konunun önemi ve yapılabilecekler hakkında bilgiler içermektedir.

II. CİLT

2. ciltteki değerlendirmeler doğrultusunda Keşan'ın geçmişte kavşak noktasında olmasının olumlu etkilerinin olduğunu görüyoruz. Ancak bu kavşak olma özelliği son yıllarda giderek kaybolmuş durumdadır. Bu da bölgenin ülke genelindeki öneminin giderek azalmasına bölgenin ülke geneline kıyasla küçülmesine neden olmaktadır.

Hamzadere bölgesinde mevcut durum ve temel eğilimler göz önüne alındığında, bölgenin nüfus ve ekonomi alanlarında ülke genelindeki paylarının giderek azaldığı, bölge içerisinde gelişmişlik farklılıklarının olduğu görülüyor.

Yapılan değerlendirmeler doğrultusunda Hamzadere'de tarım-ticaret çarkını döndürmek için gerekli **tarım politikasının temel hedefleri**

- **katma değerin arttırılması,**
- **tarımsal altyapı imkanlarının geliştirilmesi,**
- **işbirliğinin yaygınlaştırılması,**
- **satış ve pazarlama imkanlarının geliştirilmesi;**

ticaret-sanayi çarkını döndürmek için gerekli **hizmetler ve ticaret politikasının temel hedefleri**

- **ortaklık faaliyetlerinin arttırılması,**
- **işbirliği kültürünün yaygınlaştırılması,**
- **ticari kapasitenin geliştirilmesi;**

sanayi-ticaret çarkını döndürmek için gerekli **sanayi politikasının temel hedefleri**

- **bilimsel ve teknolojik imkanların değerlendirilmesi**
- **sanayi altyapısının geliştirilmesi**
- **ihracat potansiyelinin değerlendirilmesi;**

turizm çarkını döndürmek için gerekli **turizm politikasının temel hedefleri**

- **Güney Trakya Turizm Koridoru'nun değerlendirilmesi,**
- **Egnatya Yolu'nun canlandırılması,**
- **sakin şehir potansiyeli bulunan yerleşimlerin değerlendirilmesi;**

girişimcilik ve yenilikçilik çarkını döndürmek için gerekli **girişimcilik ve yenilikçilik politikasının temel hedefleri**

- **İşbirliği ortamının geliştirilmesi,**
- **İş geliştirme faaliyetlerinin yaygınlaştırılması;**

kentsel yaşam kalitesi çarkını döndürmek için gerekli **kentsel yaşam kalitesi politikasının temel hedefleri**

- **kentlerde insan ve çevre dostu altyapı dönüşümünün sağlanması,**
- **enerji tasarrufunun sağlanması**

sosyal bütünleşme çarkını döndürmek için gerekli **sosyal bütünleşme politikasının temel hedefleri**

- **yaşlı ve engelli bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlamasının kolaylaştırılması,**
- **Roman vatandaşların ekonomik ve sosyal hayata entegrasyonu,**
- **kadınların ekonomik faaliyetlere katılımının özendirilmesi**

şeklinde belirmektedir. Yol haritasın ve 3. ciltte yer alan eylem önerileri ise yukarıda belirtilen temel hedefler göz önüne alınarak ortaya koyulmuştur.

III. CİLT

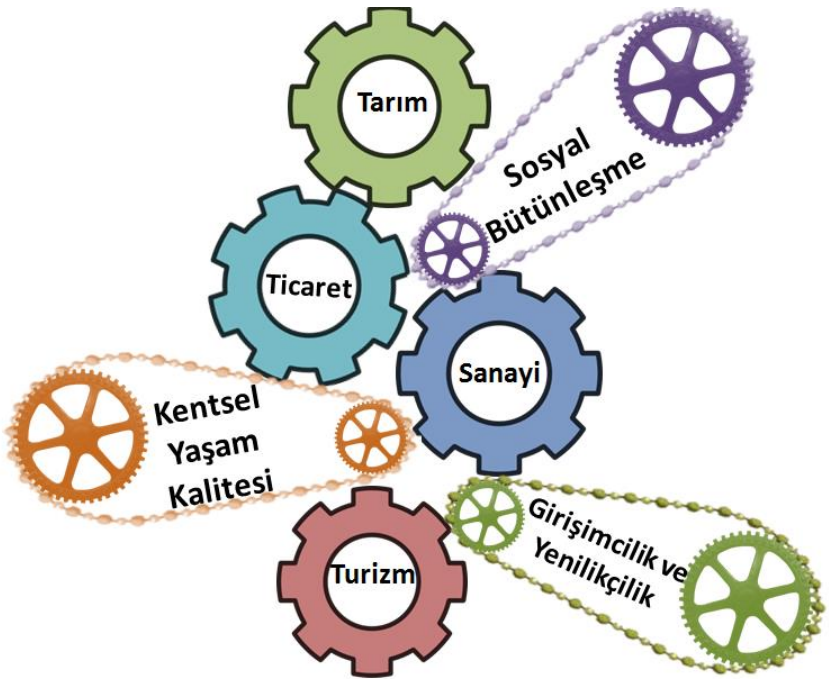

3. ciltte yer alan eylem önerileri geliştirilirken yol haritasının uygulanma sürecini kolaylaştıracak ve koordine edecek, yönetişim esaslı bir mekanizma tesis edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, bölgedeki karar verici kurum ve kuruluşlardan temsilciler ile kanaat önderlerinden oluşması öngörülen Hamzadere Kalkınma Platforrmu'nun Kurulması projesine öncelik verilmiştir. Platform, özellikle Hamzadere'deki kamu-özel sektör-sivil toplum işbirliği arttıracak **yönetişim projeleri**nde koordinasyonu sağlayacak; diğer projelerde de kolaylaştırıcı olarak rol alacaktır. Yol haritasında ayrıca önümüzdeki 10 yıllık süreçte Hamzadere'nin çehresini değiştirecek büyük ölçekli ve birden çok bileşenden oluşan **dönüşüm projeleri**; tarım, hizmetler ve ticaret, sanayi ve turizm konularına ilişkin **sektör projeleri** ile girişimcilik ve yenilikçilik, kentsel yaşam kalitesi ve sosyal bütünleşme konularına ilişkin **yatay eksenlere ilişkin projeler** de yer almaktadır. Yol haritasının uygulanma aşamasında hangi projelerin öncelikli olacağı Hamzadere Kalkınma Platformu tarafından belirlenecek olup, projelerin gerekçeleri, nasıl uygulanabileceği ve olası etkileri gibi bilgiler 3. ciltte sunulmaktadır. Ayrıca tüm projeler için koordinasyonu sağlayacak kurumlar ile projenin ilgilileri ayrı ayrı belirtilmektedir.

Yol Haritası'nda ortaya koyulan eylem önerileri gelecek sayfalarda bölümlerine göre özetlenmektedir.

Yönetişim Projeleri

Y1 - Hamzadere Kalkınma Platformu'nun Kurulması

Y2 - Kamu Özel İşbirliğinin Hayata Geçirilmesi

Y3 - Kent Turizm Konseyi – Hamzadere Alt Çalışma Grubu Oluşturulması

Y4 - Hamzadere Proje Geliştirme Çalışma Grubunun Oluşturulması

III. CİLT

Hamzadere Bölgesi Kalkınma Gündemi Strateji ve Yol Haritası Raporu'nun 3. cildinde önerilen projelerin en başında yönetişim projeleri gelmektedir.

Yönetişim projeleri öncelikli olarak bölge için oluşturulan ve gelecekte oluşturulacak olan eylemlerin koordinasyonu sağlama, kurumlar arası iletişim oluşturma, birlikte hareket etme ve iş geliştirme yeteneklerinin kazanılması adına önerilmiştir.

Bu projelerden başlıca olanı Hamzadere Kalkınma Platformu'nun oluşturulmasıdır. Bu platformun görevleri, Hamzadere'nin kalkınmasında büyük önem taşımaktadır.

Geri kalan 3 proje yine yönetişim konusunda sorumlulukları içermekte ve Hamzadere'ye dair görece daha genel çözüm önerileri sunmaktadır.

Dönüşüm Projeleri

D1 - Hamzadere Gıda Vadisi'nin Oluşturulması

D2 - Hamzadere'de Bilgi Temelli Ekonomiye Geçişin Sağlanması

D3 - Keşan Sanayi Odağı'nın Oluşturulması

D4 - Hamzadere'nin Markalaştırılması

D5 - Güney Trakya Turizm Koridorunun Hayata Geçirilmesi

D6 - Egnatya Yolu'nun Yeniden Hayata Geçirilmesi

D7 - Sakin Şehir Enez

D8 - Kadınların Ekonomik Hayata Entegrasyonu

D9 - Yaşanabilir Kent Merkezleri

D10 - Roman Vatandaşlar için Sosyal ve Ekonomik Entegrasyon

III. CİLT

Dönüşüm Projeleri, Yol Haritası'ndan oluşan üçüncü cildin en önemli projeleridir. Bu projeler acil eylem planları olarak görülmeli ve bir an önce hayata geçirilmeleri için çalışmalar başlatılmalıdır.

Dönüşüm projeleri ilk ciltte Hamzadere'nin mevcut durumu incelendikten sonra bölge için en gerekli görülen 10 projeden oluşmaktadır. Bu projeler tarım, sanayi, turizm, sosyal bütünleşme gibi alanlardaki sorunların hepsinden en acil olanların tespit edilmesi ile ortaya çıkmıştır.

Hamzadere Platformu'nun en önemli görevlerinden biri mutlaka dönüşüm projelerinin koordinasyonunun ve yürütmesinin sorumluluğunu almalarıdır

Sektör Projeleri

S1 - Yüksek Katma Değerli Tarımsal Ürün Deseninin Oluşturulması

S2 - Konserve ve Dondurulmuş Su Ürünleri Üretiminin Geliştirilmesi

S3 - Süt Toplama ve İşleme Tesislerinin Kurulması

S4 - İpsala Pirincinde Sözleşmeli Çiftçilik Modeline Geçilmesi

S5 - Hamzadere Organize Hayvancılık Bölgelerinin Kurulması

S6 - Bölge Dışı Tarım Fuarlarının Düzenlenmesi

S7 - Balkan Ülkelerine Yönelik Detaylı Pazar Araştırmaları Yapılması

S8 - Hamzadere Tarım Kooperatifinin Kurulması

III. CİLT

Sektör projeleri, 2. cilt içerisinde ayrıntılı olarak incelenen sektörlerin bir çıktısı olarak ortaya çıkmıştır. Bu projeler, Hamzadere'nin kalkınmasında birincil rol oynayan tarım ve sanayi sektörüne yoğunlaşarak bu alanda geliştirilebilecek iş modellerinin bir listesini çıkarmak amacını gütmektedir.

Yatay Eksenlere İlişkin Projeler

E1 - Hamzadere Yerel İşbirliği Ağının Oluşturulması

E2 - Hizmet Sektörünün Kapasitesinin Geliştirilmesi

E3 - Ortak Elektronik Ticaret Ağının Kurulması

E4 - Hamzadere Proje Havuzunun Oluşturulması

E5 - Emeklilerin Sosyal Hayata Katılması Çalışmaları

E6 - Yaşlı ve Engelli Bakım, Araştırma ve Uygulama Merkezi

E7 - Engelli ve Yaşlı Vatandaşların Ulaşım İmkanlarının Geliştirilmesi

E8 - Yeşil İş Yerleri ve Fabrikalar

E9 - Enerji Verimli Binalar

Cilt 3'ün son proje grubunu oluşturan yatay eksenlere ilişkin projeler ise isminden de anlaşılabileceği gibi Hamzadere'nin yatay kalkınma eksenlerini oluşturan girişimcilik, yenilikçilik, kentsel yaşam kalitesi ve sosyal bütünleşme konularının analizi sonucunda çözüm olarak önerilen projelerden oluşmaktadır.
Bu projeler sosyal yaşamın güzelleşmesini için çözümler sunarak bölgedeki ekonomik hayatı dolaylı olarak etkileyecektir.

Hamzadere, üst ölçekli strateji ve planlarda farklı sektörel gelişimlerin bir arada sağlanacağı bir bölge olarak ele alınıyor.

Çalışma kapsamında üst ölçekli strateji belgesi ve planlarda bölge için öngörülen gelişim senaryoları dikkate alınmıştır.

Hamzadere bölgesine dair mekansal kararların alındığı 3 adet üst ölçekli planlama/strateji belgesi bulunmaktadır. Bunlar; Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi, TR21 Bölgesi Bölge Planı ve Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'dır.

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi, ülke genelinde bölgesel kalkınmayla ilgili temel stratejileri belirleyen bir çerçeve belgesidir. Söz konusu stratejideki 6 mekansal amaç bulunmaktadır. Söz konusu amaçlar;
MA-1 Metropoliten Merkezlerin ve Etki Alanlarının Küresel Rekabet Gücünün Artırılması
MA-2 Büyüme Odaklarının Dışa Açıklığını Güçlendirilmesi ve Rekabet Gücünün Artırılması
MA-3 Bölgesel Çekim Merkezleriyle Düşük Gelirli Yörelerde Kalkınmanın Tetiklenmesi
MA-4 Yapısal Dönüşüm İllerinde Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Ekonominin Canlandırılması
MA-5 Öncelikli Gelişme İllerinin Ülke Geneline Yakınsanması
MA-6 Kırsal Alanlarda Kalkınmanın Hızlandırılması
Hamzadere Bölgesi için kalkınma gündemi, stratejik plan ve yol haritası hazırlanırken bu sınıflandırmanın Hamzadere'deki yansıması göz önüne alınmış ve bölge içi farklılıkları da değerlendiren bir sınıflama yapılmıştır.

2014-2023 yıllarını kapsayan TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) Bölge Planı'nda Keşan, bölgesel gelişme odağı olarak belirlenmiş ve il merkezleri dışında Trakya'nın öne çıkan ilçeleri arasında yer almıştır. Keşan'ın bu fonksiyonu İstanbul-İpsala gelişim koridorunda yer alması açısından Marmara Bölgesi için de büyük önem arz etmektedir. Planda ayrıca karakteristik alt bölgeler belirlenmiştir. Buna göre **Keşan ve Enez barındırdığı zengin ekolojik kaynakları ile koruma kullanma dengesi içerisinde eko-agro turizm bölgesi** olan Ganos-Saros Hattı'nda**; İpsala ise ağırlıklı olarak tarımsal üretimle öne çıkmış olup, bu fonksiyonun geliştirilerek devam ettirilmesi sağlanacak** Meriç Hattı'nda yer almaktadır. **Keşan** ilçesi sahip olduğu yapısal özellikleri nedeniyle ayrıca **ağırlıklı olarak kırsal yerleşimlerden oluşan ve ekonomik faaliyet olarak tarımın sürükleyici olduğu bir yapıda** olan İç Bölge'de de yer almaktadır.

Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı'nda **Keşan'ın, çevresindeki kırsal ve turizm merkezlerine hizmet sağlayan merkez** olarak geliştirilmesi öngörülmektedir. İlçe ayrıca **agro-eko turizm ile doğa ve spor turizmi**nin geliştirileceği alanlar arasında yer almaktadır. Plan'da **İpsala kırsal bir merkez**; **Enez ise yat ve doğa-spor turizmi ile arkeolojik turizmin geliştirileceği bir turizm merkezi** olarak ele alınmaktadır.

Hamzadere Kalkınma Gündemi Raporu çalışmasıyla amaçlanan daha önce yapılmış çalışmaların tamamlayıcı ve detaylandırıcısı olmaktır. Bunu yaparken iktisadi bir açısıyla uluslararası ve ulusal kıyaslamalar ile katılımcılık ilkesi doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

Teşekkürler…

Proje Süresince Sürdürülmüş olan Yüz yüze Görüşmeler

1. Abdullah Bostancı – Enez Belediye Başkanı
2. Mehmet Karagöz – İpsala Eski Belediye Başkanı
3. Tolga Mercan -Mercan Şirketler Gurubu Yönetim Kurulu Başkanı
4. Oktay Tarhan- Tarhan Yapı Malzemeleri Tic. Ltd. Şti.
5. Nehir Gergin - Keşan TSO Genç Girişimciler Komitesi Başkanı
6. Ali Osman Kale –Kale Un ve Kömür Tic. Ltd. Şti
7. Barış Kale - Kale Un Direktörü ve Genel **Müdür**
8. Evren Yörük / Ahmet Yörük – Yörükoğulları Gıda Sanayi ve Ticaret Ltd Şti.
9. Necati Görür – Anıl Un Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
10. Faik Helvacıoğlu – Helvacıoğlu Medical
11. Necmi Sezer – Sezerler Çeltik
12. Zafer Doğan – İpsala Avcılar Derneği Başkanı
13. Seçkin Atlı – Seç Atlı Çeltil
14. Necati Görür – İpsala Ticaret Borsası Meclis Başkanı
15. İbrahim Girgin - İpsala Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı
16. Mustafa Helvacıoğlu - Keşan Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı
17. Akın Şapçı –Şapçı Şirketler Grubu Yönetim Kurulu Başkanı
18. Seçkin Atlı - Seç Atlı Tarım Ürünleri LTD. ŞT. Yönetim Kurulu Başkanı
19. Sedat Uzun – Uzun Ticaret Limited A.Ş. / Büyükevren Muhtarı / Keşan TSO Meclis Üyesi
20. Erhan Arı – Arı Ticaret / Ticaret Odası Üyesi
21. Hakan İnci - İnci Otel Sahibi
22. Hasan Çetinkaya - Keşan TSO Genç Girişimciler Komite Üyesi
23. Sevtap Engin - Keşan Uğur Dershanesi Yöneticisi
24. Cemaleddin Uslu - Doğa Zirai Ürünler A.Ş Genel Müdürü
25. Metin Çırpan - Trakya Ev Tarhanası ve Hazır Çorbalar Gıda Sanayii
26. Yusuf Yörük – Keşan Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı
27. Cemal Yazıcı - Hacıköylü Yazıcılar Mobilya Sahibi /Keşan TSO Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı
28. İsmail Aliş - Gazeteci
29. Mustafa İşçimen- Keşan TSO Yönetim Kurulu Üyesi ve Turizm Komitesi Başkanı/Turizm İşletmecisi
30. Kadircan Tekcan - Tekcan Tohumculuk Şirket Müdürü
31. Erdinç Dinçsay - Trakya Üniversitesi Yrd.Doç.Dr. E.
32. Derya Pınarcı – Enez Belediye Meclisi Üyesi
33. Erdal Çelik - Enez Belediye Meclisi Üyesi
34. Alaattin Köseler - Enez Belediye Meclisi Üyesi
35. Esin Savaş –SMMM
36. Özkan Gönenç - Enez Belediye Meclisi Üyesi
37. Kamuran Çelik - Enez Belediye Meclisi Üyesi
38. Yılmaz Gök - Enez Belediyesi
39. Hakan İnci – İnci Otel Sahibi
40. Nalan Yörüker – Enez Belediyesi Avukatı
41. Şener Yılmaz – Serbest Meslek
42. Ender Özden- TMMOB Edirne Mimarlar Odası Temsilciliği Yönetim Kurulu Üyesi
43. Umut Baltan – Cadde Reklam
44. Cengizhan Aktan- Gazeteci
45. Sertaç Arhatır- Arhatır Tarım Ürünleri/ Keşan Sebze ve Meyve Komisyoncular Derneği Yönetim Kurulu Başkanı
46. Mehmet Yılmaz _ Yılmaz Trakya Anbarı Nakliye-Arabacılık
47. Hasan Boz- İlçe Yazı İşleri Müd.
48. Fikret Kantar – Yenimescit Mah. Muhtarı
49. Celil Tanyolaç - KTSO Eski Meclis Başkanı
50. Remzi Balçı - Keşan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürü
51. Tarık Özbek - Keşan İşadamları ve Girişimcileri Derneği Başkanı

Proje Ekibi

Esen Çağlar (**Proje Yöneticisi**)
TEPAV İcra Direktörü Yardımcısı
2005 yılından bu yana TEPAV'da çalışmaktadır. İlgilendiği konular arasında kalkınma, kentsel iktisat ve dış ekonomik ilişkiler yer almaktadır. Lisans derecesini Princeton Üniversitesi'nden, lisansüstü derecesini Harvard Üniversitesi'nden almıştır.

Yakup Peker **TEPAV Araştırmacısı / İktisatçı**
2015 yılından beri TEPAV'da çalışmaktadır. ODTÜ iktisat ana dal ve istatistik yan dal derecesi bulunan Peker'in daha önce Kalkınma Ajansı iş tecrübesi bulunmaktadır. Bölgesel kalkınma konuları ile ilgilenmektedir.

Dilara Peker **TEPAV Araştırmacısı / İktisatçı**
2014 yılından beri TEPAV'da çalışmaktadır. ODTÜ İktisat Bölümü mezunu Peker şu anda Hacettepe Üniversitesi İktisat Bölümü'nde yüksek lisans yapmaktadır. Bölgesel kalkınma konuları ile ilgilenmektedir.

Teşekkürler

Bu çalışmaya katkılarından dolayı , Emin Dedeoğlu, Ozan Acar ve Emre Koyuncu'ya teşekkür ederiz.

Necdet Budak
TEPAV Tarım ve Gıda Araştırmaları Enstitüsü Direktörü
2012 yılından bu yana TEPAV'da çalışmakta olan Budak, tarım konusunda uzmandır ve Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde Profesör unvanını almıştır. 22 ve 23. Dönem Edirne Milletvekilliği yapmıştır.

İrem Kızılca **TEPAV Araştırmacısı / İktisatçı**
2011 yılından bu yana TEPAV'da çalışan Kızılca, sanayi politikası ve uluslararası ticaret konularıyla ilgilenmektedir. Lisans derecesini TOBB Ekonomi Teknoloji Üniversitesi'nden, lisansüstü derecelerini Paris Sorbonne ve Paris School of Economics'den almıştır.

Berk Yılmaz **TEPAV Araştırmacısı / İktisatçı**
2014 yılından beri TEPAV'da çalışmaktadır. Bilkent Üniversitesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü mezunu Yılmaz yine Bilkent Üniversitesi İktisat Bölümü'nde yüksek lisans yapmıştır. Yılmaz yerel kalkınma, çalışma hayatında cinsiyet ayrımcılığı ve eğitim konularında çalışmaktadır

Andrea Stover **TEPAV Proje Danışmanı / Ekonomik Coğrafyacı**
TEPAV ekibine 2014 yılında katılan Stover, sürdürülebilirlik yönetimi ve kentsel planlama konularıyla ilgilenmektedir. Lisans derecesini UC Berkeley'den, lisansüstü derecesini Presidio Graduate School'dan almıştır.